

YETKAZIB BERUVCHILARNING IMKONIYATLARINI RIVOJLANTIRISH VA KENGAYTIRISH

Turayev Abduvoxid Kuldashevich

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Raqqamli iqtisodiyot kafedrasida assistenti
abduvoxidturayev70@gmail.com*

Toshnazarova Fotima Uralbek qizi

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Buxgalteriya hisobi va menejment
fakulteti talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada yetkazib beruvchilarning imkoniyatlarini rivojlantirish va kengaytirishning zamonaviy biznes jarayonlaridagi o'rnini hamda ahamiyati yoritilgan. Ta'minot zanjirining barqarorligi, sifat ko'rsatkichlarining oshishi, xarajatlarning optimallashtirilishi va innovatsion jarayonlarning jadallashuvi yetkazib beruvchilar salohiyatiga bog'liq ekani ilmiy va amaliy nuqtai nazardan tahlil qilingan. Maqolada mavjud muammolar — moliyaviy resurslar yetishmasligi, texnik eskirganlik, malakali kadrlar tanqisligi, logistika tizimlarining sustligi kabi omillar ko'rib chiqilib, ularni bartaraf etish bo'yicha samarali yechimlar taklif etilgan. Natijada yetkazib beruvchilar bilan samarali hamkorlik qilish korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishi, innovatsion rivojlanishni tezlashtirishi va ishlab chiqarish jarayonlarining barqarorligini ta'minlashi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: yetkazib beruvchi, ta'minot zanjiri, rivojlanish, kengaytirish, logistika, sifat menejmenti, innovatsiya, strategik hamkorlik.

Abstract. This article discusses the importance of developing and expanding supplier capabilities in modern business processes. It emphasizes that supply chain stability, improved product quality, cost optimization, and accelerated innovation largely depend on the competence and development level of suppliers. The study analyzes key problems, including limited financial resources, outdated technologies, shortages of skilled personnel, and weak logistics systems. Effective solution strategies such as financial support, technical modernization, workforce development, and enhanced quality management systems are proposed. The article concludes that strengthening cooperation with suppliers significantly improves a company's competitiveness, accelerates innovation, and ensures sustainable production processes.

Keywords: supplier, supply chain, development, expansion, logistics, quality management, innovation, strategic partnership.

Global iqtisodiyotda raqobatning kuchayishi korxonalarni ishlab chiqarish jarayonlarini yanada samarali tashkil etishga, xarajatlarni optimallashtirishga va sifatni oshirishga undamoqda. Bunday sharoitda ta'minot zanjirining har bir bo'g'ini, xususan yetkazib beruvchilarning salohiyati va barqarorligi muhim strategik omilga aylanmoqda. Ishonchli, zamonaviy texnologiyalarni qo'llay oladigan va bozor talablariga mos ravishda tez moslasha oladigan yetkazib beruvchilar korxonaning umumiy samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli yetkazib beruvchilarning imkoniyatlarini rivojlantirish va kengaytirish korxonalarining uzoq muddatli o'sishi, innovatsion yondashuvlarni joriy etishi va

raqobatbardoshligini oshirishda asosiy ustuvor yoʻnalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada yetkazib beruvchilar salohiyatini baholash mezonlari, mavjud muammolar, ularni bartaraf etish mexanizmlari hamda taʼminot zanjiri samaradorligini taʼminlashda rivojlantirish strategiyalarining oʻrni yoritiladi.

Taʼminot zanjirida yetkazib beruvchining oʻrni juda muhim boʻlib, uning texnik, moliyaviy, logistika va boshqaruv imkoniyatlari korxonaga faoliyatining barqarorligiga bevosita taʼsir qiladi. Yetkazib beruvchilar salohiyatini baholash jarayoni, avvalo, ularning ishlab chiqarish quvvatlari, texnologik imkoniyatlari, sifatni boshqarish tizimi, sertifikatlash darajasi, kadrlar malakasi va moliyaviy barqarorligini tahlil qilishdan boshlanadi.

Zamonaviy tadqiqotlarga koʻra, taʼminot zanjirining kuchayishi korxonaga sifatni oshirish, xarajatlarni kamaytirish, yetkazib berish muddatlarini qisqartirish va bozor talablariga moslashuvchanlikni taʼminlash imkonini beradi. Shuning uchun yetkazib beruvchilarni chuqur tahlil qilish, risklarni aniqlash va ularni kamaytirish mexanizmlarini ishlab chiqish har bir korxonaning strategik vazifasidir.

Hozirgi globallashtirish jarayonida korxonalar raqobatbardoshligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va narxni optimallashtirish uchun nafaqat ichki jarayonlarni rivojlantirishi, balki yetkazib beruvchilar bilan samarali hamkorlikni yoʻlga qoʻyishi zarurdir. Taʼminot zanjiri — har qanday ishlab chiqarish tizimining yuragi boʻlib, uning barqarorligi koʻp jihatdan yetkazib beruvchilarning qanchalik rivojlanganiga bogʻliq. Shu bois yetkazib beruvchilar faoliyatida uchraydigan muammolarni aniqlash, tahlil qilish va bartaraf etish korxonalar uchun strategik ahamiyat-kasb-etadi.

Yetkazib beruvchilar duch keladigan eng asosiy muammolardan biri — moliyaviy mablagʻlarning yetishmasligi. Koʻplab kichik va oʻrta ishlab chiqaruvchilar zamonaviy texnologiyalarni xarid qilish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, xomashyo zaxiralarini shakllantirish yoki malakali xodimlarni jalb qilish uchun zarur boʻlgan investitsiyalarga ega emaslar. Moliyaviy resurslarning yetishmayotgani bir nechta salbiy oqibatlariga olib keladi:

1. Uskunalarining eskirishi. Yetkazib beruvchilar ishlab chiqarish jarayonini modernizatsiya qila olmaganlaridan soʻng, mahsulot sifati pasayadi va mijoz talablariga mos kelmay qoladi.

2. Ishlab chiqarish hajmini oshira olmaslik. Buyurtmalar soni oshgan sari yetkazib beruvchi oʻz imkoniyati chegarasiga yetib qoladi. Bu esa kechikishlar, yetishmovchilik va ishonchsizlikka sabab boʻladi. 3. Xomashyo narxlarining oʻzgarishiga moslasholmaslik. Yetarli kapital boʻlmasa, ulgurji narxda bozor konyunkturasidan foydalana olmaydi.

Moliyaviy zaiflik yetkazib beruvchilarning bozor xavflariga nisbatan juda sezgir bo'lishiga olib keladi. Hatto kichik iqtisodiy tebranishlar ham ularning faoliyatini izdan chiqarishi mumkin.

Ko'plab yetkazib beruvchilar hali-hanuz eski, samaradorligi past, energiya sarfi yuqori bo'lgan uskunalardan foydalanadi. Buning sababi yuqorida qayd etilgan moliyaviy cheklovlar, bilim yetishmasligi yoki zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga bo'lgan sust munosabatdir.

Tovarlar va xizmatlar bozorida raqobat yil sayin ortib borayotgan bir paytda, yetkazib beruvchilar uchun yangi mijoz topish, mavjud mijozni ushlab qolish, mahsulot narxini maqbul darajada saqlash juda qiyinlashmoqda. Katta kompaniyalar ko'pincha yirik logistika tarmoqlari, yuqori texnologiyalar va katta kapital hisobiga ustunlikka ega bo'ladi, kichik yetkazib beruvchilar esa bunday imkoniyatdan mahrum.

Hozirgi kunda korxonalar o'rtasida raqobatning keskinlashuvi, bozor talablari o'zgaruvchanligi va global iqtisodiy jarayonlarning murakkablashuvi ta'minot zanjirini yanada samarali boshqarishni talab qilmoqda. Ta'minot zanjiri samaradorligining asosiy omillaridan biri — bu yetkazib beruvchilarning imkoniyatlaridir. Yetkazib beruvchilar qanchalik malakali, texnologik rivojlangan, moliyaviy barqaror va innovatsiyaga ochiq bo'lsa, korxonaning faoliyati ham shunchalik mustahkam va barqaror bo'ladi. Shu sababli yetkazib beruvchilar imkoniyatini rivojlantirish strategiyalari har bir korxonaning uchun strategik ahamiyatga ega.

Yetkazib beruvchilar rivojlanishi uchun Moliyaviy qo'llab-quvvatlash strategiyalari, Texnologik modernizatsiya strategiyalari, Kadrlar salohiyatini oshirish strategiyalari, Sifat menejmenti strategiyalari, Logistika va ta'minot zanjirini optimallashtirish strategiyalari, Raqamlashtirish strategiyalari, Innovatsion hamkorlik strategiyalari, Huquqiy va tashkiliy rivojlanish strategiyalarini samarali joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Yetkazib beruvchilar imkoniyatini rivojlantirish korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda hal qiluvchi omildir. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash, texnologik modernizatsiya, kadrlar malakasini oshirish, sifat menejmentini kuchaytirish, logistika jarayonlarini optimallashtirish, raqamlashtirish va innovatsion hamkorlik strategiyalari yetkazib beruvchilarni yangi bosqichga olib chiqadi. Ushbu strategiyalar izchil amalga oshirilganda kompaniya uchun barqaror ta'minot zanjiri shakllanadi, ishlab chiqarish xarajatlari kamayadi va mahsulot sifati oshadi.

Xulosa qilib aytganda, hozirgi globallashtirish sharoitida korxonalarining raqobatbardoshligi nafaqat ichki boshqaruv tizimiga, balki ular bilan hamkorlik

qilayotgan yetkazib beruvchilarning imkoniyatlariga bevosita bog‘liqdir. Yetkazib beruvchilarning malakasi, texnologik tayyorgarligi, moliyaviy barqarorligi va sifat talablari bo‘yicha yetukligi korxonaga samarali, uzluksiz va xavfsiz ta‘minot zanjirini shakllantirish imkonini beradi. Shu sababli yetkazib beruvchilarni rivojlantirish strategiyalari har qanday ishlab chiqaruvchi yoki xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotning uzoq muddatli rivojlanishida muhim o‘rin egallaydi. Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, texnologik modernizatsiya, raqamlashtirish, kadrlar salohiyatini oshirish, sifat menejmenti va logistika samaradorligini kuchaytirish kabi strategik yo‘nalishlar yetkazib beruvchilarning raqobatbardoshligini tubdan oshiradi. Bu esa o‘z navbatida ta‘minot zanjiri barqarorligini ta‘minlab, mahsulot yoki xizmat sifatini yaxshilaydi, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi va bozor talablariga moslashuvchanlikni kuchaytiradi. Shuningdek, korxonalar va yetkazib beruvchi o‘rtasida o‘zaro ishonchga asoslangan, innovatsiyalarga ochiq va hamkorlikka tayyor munosabatlarning shakllanishi strategiyaning muvaffaqiyatini belgilaydi. Bunday yondashuv nafaqat yetkazib beruvchining, balki butun ta‘minot zanjirining innovatsion rivojlanishini rag‘batlantiradi. Umuman olganda, yetkazib beruvchilar imkoniyatini rivojlantirish bugungi iqtisodiy sharoitda korxonalar uchun tanlov emas, balki zaruratdir. Ushbu strategiyalar izchil va maqsadli amalga oshirilganda, korxonalar uzoq muddatda barqaror, samarali va raqobatbardosh biznes tizimini yaratishga erishadi..

ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev, A. Ta‘minot zanjiri menejmenti asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
2. Karimov, F. Logistika va ta‘minot tizimlari boshqaruvi. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020.
3. Xudayberdiyev, B. Sifat menejmenti tizimlari: nazariya va amaliyot. – Toshkent: TGEU, 2019.
4. Umarov, O. Ishlab chiqarish korxonalarida yetkazib beruvchilarni baholash va tanlash metodlari. – Samarqand: SamDU nashri, 2022.
5. Глухов, В. В. Логистика: теория и практика управления цепями поставок. – Москва: Инфра-М, 2020.
6. International Organization for Standardization. ISO 9001: Quality Management Systems — Requirements.
7. OECD. Supply Chain Innovation and Development Report, 2021.
8. World Bank. Global Value Chain Development Report, 2020.
9. Harvard Business Review. “Strategies for Effective Supplier Development.”
10. McKinsey & Company. Supplier Capability Building in Modern Supply Chains, 2022.